

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ Αρ. Φύλλου 355

17 Μαρτίου 2000

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. Φ.20/338/Γ1/246

Πρόγραμμα Σπουδών Γεωγραφίας Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων Δημοτικού.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του εδαφ. ε της παραγράφου 11 του άρθρου 4 του Ν. 1566/85, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 7 του Ν. 2525/97 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 188/τ.Α).

2. Την εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπως αυτή διατυπώθηκε στην με αριθμ. 8/99 Πράξη του Τμήματος της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

3. Τις διατάξεις του άρθρου 29α του Ν. 1558/85 ΦΕΚ 137/τ.Α, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/92 (ΦΕΚ 154/τ.Α) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παράγρ. 2α του Ν. 2469/97 (ΦΕΚ 38/τ.Α) και το γεγονός ότι από την απόφαση αυτή δεν προκαλείται δαπάνη εις βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

4. Την αναγκαιότητα ορισμού νέου Προγράμματος Σπουδών για το μάθημα Γεωγραφίας Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων Δημοτικού , με βάση το οποίο θα συγγραφούν τα βιβλία που προβλέπονται από τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 7 του Ν. 2525/97, αποφασίζουμε:

Καθορίζουμε το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος Γεωγραφίας Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων του Δημοτικού, ως εξής:

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(Ε και ΣΤ τάξεις Δημοτικού Σχολείου)

Α) ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
Β) ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
Β.1) Γενικοί στόχοι Γεωγραφίας της Ελλάδας
Β.2) Γενικοί στόχοι Γεωγραφίας των Ηπείρων

Γ) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ
Γ.1 Εισαγωγή
Γ.2 Προϋποθέσεις
Γ.3 Προδιαγραφές διδακτικού υλικού
Γ.4 Διδακτική μεθοδολογία
Γ.5. Αξιολόγηση

Δ) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ Ε ΤΑΞΗΣ
Ε) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤ ΤΑΞΗΣ

Α. ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σκοπός του μαθήματος είναι η δραστηριοποίηση των μαθητών κατά τρόπο που να διασφαλίζεται:

1. Η διαδικασία νια την προοδευτική απόκτηση γνώσεων και αποσαφήνιση βασικών εμπειριών και εννοιών καθώς και την ανάπτυξη των αναγκαίων μηχανισμών ώστε οι μαθητές να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν όσο γίνεται καλύτερα το φυσικό και το ανθρώπινο περιβάλλον και τις δυναμικές αλληλεξαρτήσεις τους τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

2. Η εξοικείωση με τρόπους εργασίας συναφείς με τη φύση του μαθήματος (χρήση και επεξεργασία χαρτών, διαγραμμάτων, πρωτογενών πηγών πληροφοριών, νέων τεχνολογιών κ.λπ.)

3. Η απόκτηση δεξιοτήτων ώστε οι μαθητές να προσεγγίζουν δημιουργικά και να ερμηνεύουν πραγματικά δεδομένα και καταστάσεις.

4. Η ενθάρρυνση απόκτησης πνεύματος δημιουργικής εξερεύνησης ενός ταχύτατα μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος με την επίμονη αναζήτηση και επεξεργασία κατάλληλων πληροφοριών.

5. Η κατανόηση της ανάγκης προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος

6. Η απόκτηση των απαραίτητων διαθέσεων και στάσεων που θα επιτρέψουν στους μαθητές να ενταχθούν ομαλά και εποικοδομητικά στο κοινωνικό περιβάλλον της χώρας τους.

Β. ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι μαθητές:

1. Να γνωρίσουν, όσο το επιτρέπει η ηλικία τους, τα φυσικά χαρακτηριστικά της επιφάνειας της Γης και να αναγνωρίσουν την ποικιλία τους.

2. Να αναγνωρίσουν ορισμένες πλευρές της αλληλεξάρτησης που υπάρχει μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος και των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων αλλά και μεταξύ των ανθρώπινων ομάδων σε τοπική (ελληνική) και παγκόσμια κλίμακα.

3. Να παρατηρήσουν την κατανομή των ανθρώπων στην επιφάνεια της Γης.

4. Να παρατηρήσουν και να κατανοήσουν, όσο το επιτρέπει ηλικία τους, την οργάνωση και κατανομή στο χώρο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

5. Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία που έχει η ορθολογική χρήση του χώρου και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

6. Να αναπτύξουν ικανότητες και δεξιότητες για την αναζήτηση, περιγραφή και ερμηνεία των σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων των γεωγραφικών φαινομένων.

7. Να ασκηθούν σε μεθόδους εργασίας σύμφυτες με τη φύση του μαθήματος.

8. Να ευαισθητοποιηθούν στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σήμερα ανθρωπότητα και να αναπτύξουν τις απαραίτητες διαθέσεις και συμπεριφορές για κατανόηση, αποδοχή και αλληλεγγύη, επικοινωνία και συνεργασία με τους άλλους λαούς.

9. Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στο μάθημα και να συνειδητοποιήσουν τη δυνατότητα χρήσης της γεωγραφικής γνώσης σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Β.1) Γενικοί στόχοι της Γεωγραφίας της Ε' τάξης Δημοτικού σχολείου

Οι μαθητές:

1. Να επεκτείνουν και διευρύνουν γνώσεις που απέκτησαν σε προηγούμενες τάξεις σχετικά με τη συμβολική αναπαράσταση του χώρου και να μάθουν να χρησιμοποιούν τους κατάλληλους χάρτες προκειμένου να αντλούν τις πληροφορίες που χρειάζονται.

2. Να γνωρίσουν το φυσικό περιβάλλον της πατρίδας τους και του ευρύτερου περιβάλλοντος χώρου.

3. Να αναγνωρίσουν τη ιστορική συνέχεια που χαρακτηρίζει την παρουσία και δράση των Ελλήνων στον ελληνικό αλλά και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό και μεσογειακό χώρο και να αξιολογήσουν την προσφορά τους στον παγκόσμιο πολιτισμό.

4. Να παρατηρήσουν την αλληλεξάρτηση μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο χώρο της Ελλάδας και να εκτιμήσουν την ανάγκη προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος της πατρίδας τους.

5. Να παρατηρήσουν την κατανομή των Ελλήνων τόσο στον χώρο της Ελλάδας όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο και να την ερμηνεύσουν στα πλαίσια που επιτρέπει η ηλικία τους.

6. Να αποκτήσουν πνεύμα εξερεύνησης και κριτικής προσέγγισης στοιχείων που αφορούν τη χώρα τους.

Β.2) Γενικοί στόχοι της Γεωγραφίας της ΣΤ τάξης του Δημοτικού σχολείου

Οι μαθητές:

1. Να προσεγγίσουν και να επεξεργαστούν έννοιες που σχετίζονται με τη μορφή και το σχήμα της Γης και να συνδέσουν φαινόμενα της καθημερινής ζωής με τις κινήσεις της στο Διάστημα.

2. Να γνωρίσουν τα φυσικά χαρακτηριστικά της επιφάνειας του πλανήτη και να αντιληφθούν τις δυναμικές τους μεταβολές στο χώρο και στο χρόνο.

3. Να παρατηρήσουν και ερμηνεύσουν στα πλαίσια που τους επιτρέπει η ηλικία τους την κατανομή των ανθρώπων στην επιφάνεια της Γης, όπως επίσης και την κατανομή των κυριότερων έργων τους (π.χ. πόλεις).

4. Να γνωρίσουν τη διαίρεση της επιφάνειας της Γης σε κράτη και να αποκτήσουν μια ικανοποιητική εικόνα της κατάστασης που επικρατεί σε κάθε ήπειρο

5. Να διακρίνουν ορισμένες από τις πολιτιστικές διαφορές των ανθρώπινων ομάδων (π.χ. γλώσσες - θρησκείες) και να μάθουν να αποδέχονται τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των άλλων λαών.

6. Να προσεγγίσουν ορισμένα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι άνθρωποι της Γης και να αντιληφθούν ότι η λύση τους είναι δυνατή μόνο με συλλογικές προσπάθειες που προϋποθέτουν ειρήνη, κατανόηση και συνεργασία μεταξύ των λαών.

Γ) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Γ.1 Εισαγωγή

Η σύγχρονη Γεωγραφία αποτελεί σημείο τομής των φυσικών και των κοινωνικών επιστημών με συνέπεια η μελέτη των γεωγραφικών θεμάτων να απαιτεί μια συνθετική, διεπιστημονική προσέγγιση. Η δυσκολία αυτής της προσέγγισης έγκειται στο ότι κατά κανόνα οι φυσικές επιστήμες χαρακτηρίζονται από μία κανονικώς αύξουσα ή φθίνουσα συνθετότητα των συλλογισμών τους, γεγονός που διευκολύνει σε κάποιο βαθμό τη διδασκαλία τους, ενώ οι κοινωνικές επιστήμες απαιτούν εμπειρίες και δυνατότητες που δεν έχουν αναπτυχθεί ικανοποιητικά σε μικρές ηλικίες.

Ενδεικτικά, η «φυσιογνωστική», «στατική» μελέτη της επιφάνειας της Γης είναι σχετικά εύκολη στο μεγαλύτερο μέρος της, γιατί βασίζεται σε σταθερούς φυσικούς κανόνες και μπορεί να αναχθεί στη διαδικασία «παρατήρηση - αίτιο - αποτέλεσμα». Αντίθετα, η σύνδεση των περιβαλλοντικών στοιχείων με την ανθρώπινη ζωή και δραστηριότητα δεν επιδέχεται μονοσήμαντες ντετερμινιστικές ερμηνείες και προϋποθέτει ικανότητα αντίληψης των δυναμικών μεταβολών, ικανότητα η οποία δεν αναπτύσσεται σε ικανοποιητικό βαθμό πριν από κάποια ηλικία.

Γ.2 Προϋποθέσεις

Με βάση τα παραπάνω, η επιτυχία των προτεινόμενων νέων Προγραμμάτων Σπουδών προϋποθέτει:

- Τη γνωριμία του παιδιού με την άμεση και ευρύτερη πραγματικότητα σε συνάρτηση με μία μεθοδικά οργανωμένη συνολική θεώρηση πραγμάτων, φαινομένων και καταστάσεων, έτσι ώστε να ανακαλύπτεται προοδευτικά η εσωτερική συνάφεια και η εξελικτική τους υφή.
- Την αξιοποίηση των ατομικών ενδιαφερόντων των μαθητών σε συνάρτηση με τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους.
- Την κατάλληλη οργάνωση του περιεχομένου του μαθήματος, έτσι ώστε να παρέχεται η δυνατότητα για συνεχή επανάληψη, άσκηση και σταθεροποίηση της γνώσης.
- Τη χρήση κατάλληλου εποπτικού υλικού και την ανάπτυξη και καλλιέργεια σχετικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων για τη δημιουργική αξιοποίηση του.
- Την εισαγωγή των μαθητών σε μεθόδους και τρόπους εργασίας που είναι «σύμφυτες με τη φύση του μαθήματος.
- Την ενεργό συμμετοχή των μαθητών στις εκδηλώσεις της κοινότητας και την ανάληψη υπεύθυνων ρόλων στη σχολική ζωή και δράση.
- Το συναφή προς το πνεύμα αυτό ρόλο του εκπαιδευτικού, ο οποίος υποβοηθάει και καθοδηγεί τους μαθητές στο σχεδιασμό της μελέτης και εξασφαλίζει τους όρους για την αποτελεσματική δραστηριοποίηση των μαθητών.

Γ.3 Προδιαγραφές διδακτικού υλικού

Το διαθέσιμο διδακτικό υλικό θα πρέπει να περιλαμβάνει :

Βιβλίο μαθητή :

• Θα πρέπει να έχει μέγεθος Α4. Το μέγεθος αυτό, εκτός του ότι είναι ελκυστικό για τα παιδιά είναι επίσης κατάλληλο για τους χάρτες (επιτρέπει αρκετά μεγάλη κλίμακα) και για την εικονογράφηση. Ο παράγων αυτός έχει πολύ μεγάλη σημασία για τη διδασκαλία μαθητών μικρής ηλικίας.

• Θα πρέπει να διαθέτει πλούσια εικονογράφηση η οποία θα καταλαμβάνει ποσοστό ίσο ή μεγαλύτερο του 60% κάθε σελίδας. Με ευθύνη των συγγραφέων θα πρέπει να γίνει προσεκτική επιλογή των εικόνων ώστε να ανταποκρίνονται στις εμπειρίες αλλά και στις ανάγκες των παιδιών.

• Κάθε διδακτική ενότητα θα πρέπει να αρχίζει με μικρής έκτασης κείμενο το οποίο θα περιγράφει σε αδρές μόνο γραμμές το περιεχόμενο του μαθήματος. Η ολοκλήρωση του μαθήματος και η εμπέδωση της ύλης θα πρέπει να εξασφαλίζονται από προτεινόμενες δραστηριότητες οι οποίες θα πραγματοποιούνται στην τάξη. Το επίπεδο δυσκολίας των δραστηριοτήτων θα πρέπει να είναι σταθερό και οι απαντήσεις να προκύπτουν από το ήδη υπάρχον υλικό του βιβλίου. Δραστηριότητες διαβαθμισμένες κατά επίπεδο δυσκολίας, οι οποίες θα απαιτούν πρόσθετο υλικό για επεξεργασία θα πρέπει να υπάρχουν μόνο στο βιβλίο του διδάσκοντος.

• Κάθε διδακτική ενότητα θα πρέπει να καταλήγει σε παρουσίαση των νέων όρων που γνώρισε η τάξη.

Βιβλίο διδάσκοντος: θα πρέπει να περιλαμβάνει :

• Γενικές πληροφορίες για τη φιλοσοφία με την οποία είναι γραμμένο το νέο διδακτικό υλικό.
• Εισαγωγικό κείμενο για κάθε ενότητα του βιβλίου.
• Ανάλυση κάθε μαθήματος.
• Προτεινόμενες δραστηριότητες πέραν εκείνων του βιβλίου.
• Πιθανά θέματα συζητήσεων στην τάξη.
• Πληροφορίες για το τρόπο αξιολόγησης.

Τετράδιο ασκήσεων : θα πρέπει να περιλαμβάνει:

• Ασκήσεις για κάθε διδακτική ενότητα διαβαθμισμένες σύμφωνα με τις οδηγίες που θα δίνονται στο βιβλίο του διδάσκοντος

• Πρότυπες ασκήσεις συγκέντρωσης και αξιοποίησης πρωτογενούς υλικού

• Ερωτηματολόγια αξιολόγησης

Εποπτικό υλικό : θα πρέπει να περιλαμβάνει

• Χάρτες τοίχου
• Υδρόγειο σφαίρα
• Άτλαντες
• Διαφάνειες
• Βιντεοταινίες
• Ταξιδιωτικά βιβλία
• Βιβλία με πληροφοριακό γεωγραφικό περιεχόμενο

Παρατήρηση : Η Γεωγραφία αποτελεί εξαιρετικό πεδίο εφαρμογής μελέτης με τη βοήθεια Πολυμέσων. Εφόσον παρόμοιες εφαρμογές θα υπάρχουν στο μέλλον τα διαθέσιμα λογισμικά θα πρέπει να εγκρίνονται από το Π.Ι. και να προσαρμόζονται στους στόχους του Προγράμματος Σπουδών.

Γ.3) Μεθοδολογική προσέγγιση

Η διδασκαλία της σύγχρονης Γεωγραφίας πρέπει να βασίζεται στις εξής αρχές :

1. Στην καλή προετοιμασία του μαθήματος εκ μέρους του διδάσκοντος, ο οποίος θα πρέπει να προκαθορίζει την προβλεπόμενη πορεία του μαθήματος, να προβλέπει το επικοινωνιακό υλικό που θα χρησιμοποιηθεί και να κατανείμει τους ρόλους.

2. Στην αποφυγή του δασκαλοκεντρικού προτύπου και στην εφαρμογή της ευρείας συνεργασίας κατά ομάδες.

3. Στη συνεχή προσπάθεια σύνδεσης των δεδομένων με το άμεσο και οικείο περιβάλλον των παιδιών.

4. Στη μεγαλύτερη δυνατή εκμετάλλευση των καθημερινών εμπειριών και την τακτική της κατευθυνόμενης συζήτησης σε παραδείγματα που επιδέχονται άμεση παρατήρηση και ερμηνεία.

5. Στη χρησιμοποίηση στο έπακρο της ενεργητικής μάθησης μέσω της διερεύνησης και της ανακάλυψης.

6. Στη συνεχή, σχεδόν εξαντλητική παρατήρηση χαρτών αλλά και στον χωρίς υπερβολές σχεδιασμό τους από τους μαθητές.

Γ.4) Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της προσόδου των μαθητών αποτελεί ουσιώδες κεφάλαιο προκειμένου να διαπιστωθεί η επιτυχία της στρατηγικής της διδασκαλίας που ακολουθήθηκε και να εντοπιστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές.

Για το σκοπό αυτό το βιβλίο του δασκάλου θα πρέπει να πρέπει να περιλαμβάνει σαφή παραδείγματα ασκήσεων και ερωτήσεων αξιολόγησης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ Ε' ΤΑΞΗΣ

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΧΑΡΤΕΣ. ΕΝΑ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Γενικοί στόχοι :

Οι μαθητές :

- Να αναγνωρίζουν τη σημασία των χαρτών ως εργαλείων μελέτης του χώρου.
- Να διακρίνουν τα κύρια χαρακτηριστικά των χαρτών.
- Να μάθουν επιλέγουν και να χρησιμοποιούν τους χάρτες για να αντλούν συγκεκριμένες πληροφορίες.
- Να γίνουν ικανοί να απεικονίζουν γεωγραφικά δεδομένα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
$Α_1$: Ο Χάρτης • Ο τίτλος • Το υπόμνημα • Η κλίμακα	Οι μαθητές να: • Διακρίνουν τα βασικά στοιχεία ενός χάρτη και να αναγνωρίζουν τη σημασία τους. • Μπορούν να διαβάζουν διάφορα είδη χαρτών χρησιμοποιώντας τα σχετικά υπομνήματα.	Οι μαθητές : • Παρατηρούν χάρτες διαφόρων ειδών και επισημαίνουν τα κοινά χαρακτηριστικά τους (τίτλος, υπόμνημα, κλίμακα, κλπ.) • Παρατηρούν χάρτες οι οποίοι παρουσιάζουν ελλείψεις βασικών στοιχείων (π.χ. υπομνήματος ή πυξίδας), τις επισημαίνουν και αναζητούν για τα προβλήματα που δημιουργούν αυτές οι ελλείψεις.
$Α_2$: Γιατί σχεδιάζουμε χάρτες	• Διακρίνουν τα διάφορα είδη χαρτών και να αναγνωρίζουν τη σημασία και την αναγκαιότητα της χρήσης τους.	• Χωρίζονται σε ομάδες και μελετούν διαφορετικά είδη χαρτών. Καταγράφουν τις πληροφορίες που προσφέρει κάθε χάρτης και διακρίνουν τις διαφορές τους. Αναφέρουν την αναγκαιότητα του σχεδιασμού και πιθανούς τρόπους χρήσης του χάρτη που μελετούν. Εντοπίζουν πληροφορίες που παρέχει ο χάρτης Α και όχι ο χάρτης Β.
$Α_3$: Πώς χρησιμοποιούμε τους χάρτες • Προσανατολίζομαι • Βρίσκω θέσεις • Μετρώ αποστάσεις	• Εξοικειώνονται με τη χρήση των συμβόλων του χάρτη και της κλίμακας. • Ασκούνται στον προσανατολισμό με τη βοήθεια του χάρτη και της πυξίδας. • Ορίζουν τη γεωγραφική και τη σχετική θέση τόπων. • Υπολογίζουν αποστάσεις στο χάρτη με τη βοήθεια της κλίμακας • Μαθαίνουν να χρησιμοποιούν το χάρτη της πόλης στην καθημερινή τους ζωή.	• Χρησιμοποιούν το χάρτη του διαμερίσματος στο οποία βρίσκεται το σχολείο και προσδιορίζουν αρχικά τη γεωγραφικά θέση του οικισμού στον οποίο μένουν και στη συνέχεια τη σχετική του θέση ως προς άλλα σημεία του χώρου. • Περιγράφουν τις κατευθύνσεις προς τις οποίες θα κινηθούν για να επισκεφθούν άλλα σημεία της περιοχής τους. • Χρησιμοποιώντας την κλίμακα του χάρτη υπολογίζουν αποστάσεις μεταξύ διαφόρων σημείων. • Παίζουν το παιχνίδι του χαμένου θησαυρού, ασκούνται στη χρήση του υπομνήματος και της κλίμακας και προσανατολίζονται στο χάρτη της πόλης τους ακολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες.
$Α_4$. : Πώς σχεδιάζουμε ένα χάρτη	• Ασκούνται στο σχεδιασμό του χάρτη μιας συγκεκριμένης περιοχής.	• Συμπληρώνουν διάφορα στοιχεία σε ελλιπή χάρτη μιας συγκεκριμένης περιοχής, χρησιμοποιώντας κατάλληλα σύμβολα που τους δίνονται.
$Α_5$. : Μελέτη του χάρτη της Ελλάδας	• Εφαρμόζουν τις γνώσεις που απέκτησαν σε διάφορα είδη χαρτών της Ελλάδας.	• Χρησιμοποιώντας διαφορετικά είδη χαρτών της Ελλάδας εφαρμόζουν όλες τις προηγούμενες γνώσεις, δηλαδή: βρίσκουν τη θέση διαφόρων στοιχείων του χάρτη που τους δίνονται και επιλέγουν από έναν κατάλογο απαντήσεων τη σωστή. Προσδιορίζουν στο χάρτη τη θέση άλλων στοιχείων του χώρου που τους ζητούνται και περιγράφουν ορισμένα χαρακτηριστικά τους.

		• Χρησιμοποιώντας τον κατάλληλο χάρτη προτείνουν λύσεις σε υποθετικά προβλήματα.

Β΄ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Γενικοί στόχοι:

Οι μαθητές να :

- Εντοπίζουν τη θέση της Ελλάδας στον κόσμο και στον ευρύτερο χώρο της Ευρώπης και της Μεσογείου και να αναγνωρίζουν τα πλεονεκτήματα που της προσφέρει αυτή η θέση.
- Περιγράφουν τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά του ελληνικού χώρου με τη βοήθεια χαρτών και άλλου εποπτικού υλικού.
- Διακρίνουν τις γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες που επηρεάζουν τη ζωή του ελληνικού λαού.
- Διακρίνουν ορισμένα αποτελέσματα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον της Ελλάδας καθώς και μερικές από τις αμφίδρομες σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του χώρου και των ανθρώπων που τον κατοικούν.
- Αναπτύσσουν και καλλιεργούν ικανότητες και δεξιότητες, ώστε να μπορούν να ερμηνεύουν δεδομένα χαρτών, γραφικών παραστάσεων, στατιστικών πινάκων κτλ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	Οι μαθητές να :	Οι μαθητές
B_1: Η θέση της Ελλάδας • Στον κόσμο • Στην Ευρώπη • Στη Μεσόγειο	• Εντοπίζουν και να χαρακτηρίζουν τη γεωγραφική θέση της Ελλάδας σε χάρτες διαφορετικής κλίμακας. • Χαρακτηρίζουν τη σχετική θέση της Ελλάδας ως προς άλλα γεωγραφικά στοιχεία του χώρου (π.χ. ως προς άλλες χώρες). • Επισημαίνουν ορισμένα πλεονεκτήματα που προσφέρει η γεωγραφική θέση της Ελλάδας.	• Προσδιορίζουν και περιγράφουν τη γεωγραφική και τη σχετική θέση της Ελλάδας σε χάρτες διαφορετικής κλίμακας και καταγράφουν τα πιθανά πλεονεκτήματα που της προσφέρει αυτή η θέση. • Προσδιορίζουν τη σχετική θέση της Ελλάδας ως προς άλλες χώρες ή στοιχεία της επιφάνειας της Γης (π.χ. τη Μεσόγειο) και την περιγράφουν.
B_2: Η μορφή της Ελλάδας	• Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν τη γενική μορφή της Ελλάδας. • Διακρίνουν τα κύρια μέρη της Ελλάδας και τις διάφορες περιοχές της (ηπειρωτική, νησιωτική, ορεινή, πεδινή).	• Περιγράφουν με δικά τους λόγια τη μορφή της Ελλάδας και διακρίνουν τα διάφορα τμήματά της. • Εντοπίζουν και περιγράφουν τη θέση των πιο ορεινών και πιο πεδινών περιοχών στο έδαφος της Ελλάδας χρησιμοποιώντας κατάλληλους όρους.
Β3 : Οι θάλασσες, και οι ακτές της Ελλάδας	• Παρατηρούν στο χάρτη και να περιγράφουν τον πολύπλοκο οριζόντιο διαμελισμό της χώρας τους. • Ονομάζουν τα μεγάλα ελληνικά πελάγη και τα κυριότερα ακτογραφικά στοιχεία της Ελλάδας και να ορίζουν τη θέση τους στον χώρο με τη βοήθεια χαρτών.	• Ονομάζουν τις θάλασσες που βρέχουν την Ελλάδα και χαρακτηρίζουν τη θέση τους στον χώρο (ανατολικά, δυτικά κλπ.) • Χαρακτηρίζουν και ονομάζουν διάφορους τύπους ακτών χρησιμοποιώντας χάρτη της Ελλάδας και φωτογραφίες. • Ταξινομούν τα κύρια στοιχεία της ελληνικής ακτογραφίας (κόλπους, ακρωτήρια κλπ.) ανάλογα με τη θέση τους στο Αιγαίο ή στο Ιόνιο πέλαγος.
Β4 : Η νησιωτική Ελλάδα	• Παρατηρούν, να καταγράφουν και να συγκρίνουν ως προς την έκταση και τη θέση τα μεγαλύτερα ελληνικά νησιά και νησιωτικά συμπλέγματα.	• Γράφουν ένα "άρθρο σε εφημερίδα" για να περιγράψουν τη ζωή σε μια νησιωτική περιοχή (επιχειρήματα υπέρ και κατά). • Καταγράφουν μεγάλες ελληνικές πόλεις που είναι λιμάνια και τις ταξινομούν ως προς τη θέση τους στο Αιγαίο ή στο Ιόνιο

	• Συσχετίζουν τη θέση των πιο σημαντικών ελληνικών πόλεων με την παρουσία της θάλασσας. • Εντοπίζουν και να αξιολογούν τα ιδιαίτερα προβλήματα που δημιουργούνται στην καθημερινή ζωή στη νησιωτική Ελλάδα. • Να εκτιμούν τη σημασία της θάλασσας στη ζωή των Ελλήνων.	πέλαγος. • Σχεδιάζουν ένα πόστερ το οποίο δείχνει τα κυριότερα χαρακτηριστικά που πρέπει να προβάλλει ένα νησί ώστε να προσελκύει τουρίστες – παραθεριστές. Γράφουν επίσης ένα κατάλληλο διαφημιστικό μήνυμα με τον ίδιο στόχο.
B5 : Το ανάγλυφο της χώρας • Τα μεγάλα ελληνικά βουνά	• Εντοπίζουν στο χάρτη τη θέση των μεγαλύτερων ελληνικών εδαφικών εξάρσεων συνολικά και κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και να τις ονομάζουν. • Περιγράφουν την κατεύθυνση και την μορφή των ελληνικών οροσειρών με τη βοήθεια χαρτών, διαγραμμάτων και άλλων σχετικών πληροφοριών. • Διαπιστώνουν την πολυμορφία του ανάγλυφου της χώρας και της ελληνικής φύσης. • Κατανοούν, όσο τους επιτρέπει η ηλικία τους, την επίδραση του ορεινού ανάγλυφου στις ανθρώπινες δραστηριότητες.	• Παρατηρούν το γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας, ονομάζουν τα μεγαλύτερα ελληνικά βουνά και τα τοποθετούν στα γεωγραφικά διαμερίσματα. • Χρησιμοποιούν φωτογραφίες, διαφάνειες και βίντεο που δείχνουν ορεινές περιοχές της Ελλάδας, τις περιγράφουν, τις συγκρίνουν με την εικόνα τους στο χάρτη και συζητούν για τον πιο πιθανό τρόπο ζωής των ανθρώπων σ' αυτές. • Χωρίζονται σε μικρές ομάδες και καταγράφουν χαρακτηριστικές λέξεις ικανές να περιγράψουν το ανάγλυφο που δείχνει η εικόνα ή το τμήμα του χάρτη που έχει κάθε ομάδα. Χρησιμοποιώντας τις λέξεις αυτές γράφουν προτάσεις που περιγράφουν το ανάγλυφο που παρατηρούν.
B_6 :πεδιάδες της Ελλάδας	• Εντοπίζουν στο χάρτη τη θέση των κυριότερων πεδινών περιοχών της Ελλάδας συνολικά και κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και τις ονομάζουν. • Συγκρίνουν την έκταση των πεδινών περιοχών της χώρας με τη βοήθεια πινάκων • Συσχετίζουν τις πεδινές περιοχές με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και να τις συγκρίνουν με αυτές των ορεινών περιοχών.	• Ανάλογες με τις δραστηριότητες της προηγούμενης υποενότητας.
B7: Το κλίμα της Ελλάδας	• Αποσαφηνίζουν, όσο τους επιτρέπει η ηλικία τους, τις διαφορές μεταξύ καιρού και κλίματος. • Διακρίνουν και περιγράφουν τα γενικά χαρακτηριστικά του μεσογειακού κλίματος. • Διακρίνουν τις διαφοροποιήσεις του κλίματος στις διάφορες περιοχές της χώρας, να τις περιγράφουν συνοπτικά και να τις συγκρίνουν (π.χ. Ιόνια νησιά = πολλές βροχές και μικρές ετήσιες διαφορές θερμοκρασίας, Θράκη (μεταβατικό	• Συζητούν για την έννοια του κλίματος και εντοπίζουν τις διαφορές του από την έννοια του καιρού. • Περιγράφουν και σχολιάζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του κλίματος της Ελλάδας. • Χρησιμοποιούν κείμενα από εφημερίδες και περιοδικά ή βιβλία, εικόνες, φωτογραφίες και άλλο εποπτικό υλικό για να διακρίνουν σχέσεις μεταξύ κλίματος και ανθρώπινων δραστηριοτήτων. • Σε λευκό χάρτη της Ελλάδας στον οποίο σημειώνονται τα γεωγραφικά διαμερίσματα συμπληρώνουν τον κλιματικό τύπο που επικρατεί, τον περιγράφουν και αιτιολογούν την άποψή τους. • Δουλεύοντας κατά ζεύγη καταγράφουν προβλήματα που μπορεί να δημιουργη-

	κλίμα) = μεγάλες ετήσιες διαφορές θερμοκρασίας κλπ.). • Συσχετίζουν, όσο τους επιτρέπει η ηλικία τους, τις κλιματικές συνθήκες με τις ανθρώπινες δραστηριότητες.	σουν οι πολλές βροχοπτώσεις, τα χιόνια, η ξηρασία κ.ά. (όσον αφορά τις οικίες, τα μέσα μεταφοράς, την παραγωγή κ.ά.) χρησιμοποιώντας κατάλληλα άρθρα του τύπου.
Β8: Τα ποτάμια και οι λίμνες της Ελλάδας	• Αποσαφηνίζουν και να συμπληρώνουν σχετικές έννοιες που γνώρισαν σε προηγούμενες τάξεις. • Μαθαίνουν για τα μεγαλύτερα ποτάμια και τις μεγαλύτερες φυσικές και τεχνητές λίμνες της Ελλάδας και να είναι ικανοί να ορίζουν με ευχέρεια τη θέση τους στον ελληνικό χώρο. • Διακρίνουν τα τμήματα ενός ποταμού και ορισμένα κύρια χαρακτηριστικά των ελληνικών ποταμών (παραποτάμους μήκος, παροχή, πλάτος εκβολών, μεταφορά φερτών υλών). • Διακρίνουν τη σημασία του γλυκού νερού για τη ζωή των Ελλήνων (κατανάλωση, παραγωγή ενέργειας) σε μια χώρα με ιδιόμορφη γεωγραφική και εποχιακή κατανομή των βροχοπτώσεων. • Κατανοούν, με την ανάλυση συγκεκριμένων παραδειγμάτων από τον ελληνικό χώρο τις συνέπειες της ρύπανσης των νερών και ευαισθητοποιούνται ως προς τα σχετικά θέματα.	• Χρησιμοποιώντας ένα διάγραμμα που δείχνει τον κύκλο του νερού συμπληρώνουν κενά με την κατάλληλη λέξη που αφορά κάθε τμήμα του • Με τη βοήθεια κατάλληλων σχημάτων ονομάζουν και περιγράφουν τα μέρη ενός ποταμού και εξετάζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του. • Μελετούν τη ροή ενός χαρακτηριστικού ποταμού της Ελλάδας (π.χ. του θεσσαλικού Πηνειού) και σημειώνουν ορεινούς όγκους από τους οποίους τροφοδοτείται, παραποτάμους και χώρο εκβολών. • Χρησιμοποιώντας χάρτες της Ελλάδας εντοπίζουν τα μεγαλύτερα ποτάμια και παρακολουθούν και περιγράφουν τη ροή τους από τις πηγές μέχρι τις εκβολές τους. Αντίστροφα, σχεδιάζουν σε λευκό χάρτη της Ελλάδας τα μεγαλύτερα ποτάμια και τις πιο σημαντικές λίμνες της χώρας. • Καταγράφουν σε δύο στήλες ονόματα πόλεων και ποταμών και αντιστοιχίζουν κάθε ποτάμι με το όνομα μιας πόλης την οποία διασχίζει ή κοντά στην οποία ρέει. • Κάνουν το ίδιο για ελληνικές πόλεις χτισμένες στις όχθες λιμνών. • Συγκεντρώνουν υλικό από εφημερίδες, περιοδικά και συζητούν για τα προβλήματα που δημιουργούν από τις πυρκαγιές, την υπεράντληση των νερών, τη μόλυνση κ.ά., γενικά από την κακή χρήση των υδάτινων πόρων στον ελληνικό χώρο.
Β9: Οι μεταβολές της επιφάνειας της γης στον ελληνικό χώρο.	• Παρατηρούν και να περιγράφουν διαφορετικές μορφές εδάφους που υπάρχουν γύρω τους. • Κατανοούν την έννοια της διάβρωσης και να διακρίνουν τις δυνάμεις που την προκαλούν μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα. • Συσχετίζουν στα πλαίσια των δυνατοτήτων της ηλικίας τους τη σχέση μεταξύ μερικών εδαφών και του τρόπου δημιουργίας τους (π.χ. ηφαιστειογενές έδαφος, προσχωσιγενές κτλ.)	• Παρατηρούν τις διαφορές μεταξύ διαφόρων εδαφών (π.χ. σε μια αμμώδη ακτή, σε μία βραχώδη, σε ένα χωράφι) και τις περιγράφουν. • Τοποθετούν πάνω σε μια όχι απόλυτα λεία επιφάνεια λεπτό χώμα, άμμο και πέτρες και τοποθετούν το σύνολο μπροστά σε έναν ανεμιστήρα ή με μικρή κλίση κάτω από μια βρύση που τρέχει αργά. Παρατηρούν ποια υλικά θα μετακινηθούν πρώτα και ποια ύστερα. Συμπεραίνουν για το τι ανάλογο συμβαίνει στη φύση. • Συγκεντρώνουν πληροφορίες για τη μορφή των Θερμοπυλών πριν από 2.500 χρόνια και τη συγκρίνουν με τη σημερινή. Συμπεραίνουν για τις αιτίες.
Β10: Τα φυτά και τα ζώα της Ελλάδας	• Πληροφορούνται για την τεράστια ποικιλία της ελληνικής χλωρίδας. • Περιγράφουν τους κυριότερους τύπους της ελληνικής βλάστησης. • Ερμηνεύουν την κατανομή της βλάστησης στον ελληνικό χώρο σε σχέση με το	• Σχολιάζουν το γεγονός ότι η χλωρίδα της Ελλάδας είναι η πλουσιότερη της Ευρώπης. • Περιγράφουν διάφορες μορφές βλάστησης που συναντώνται στην Ελλάδα (δάση, λιβάδια, μακία κλπ.) και εντοπίζουν σε κατάλληλο χάρτη τη γεωγραφική κατανομή τους. • Συσχετίζουν την κατανομή της βλάστησης

	κλίμα, το νερό και το έδαφος • Περιγράφουν χαρακτηριστικά είδη της "άγριας" ελληνικής πανίδας και γίνονται ικανοί να τοποθετούν μερικά είδη της στο φυσικό περιβάλλον στο οποίο ζουν. • Διακρίνουν τη φυσική χλωρίδα και πανίδα από τα καλλιεργούμενα είδη φυτών και τα ζώα που εκτρέφονται από τον άνθρωπο στην Ελλάδα.	με την κατανομή των βροχοπτώσεων (βροχομετρικός χάρτης) στον χώρο της Ελλάδας • Συγκεντρώνουν και περιγράφουν δείγματα "άγριων" και καλλιεργούμενων φυτικών ειδών. • Καταγράφουν και περιγράφουν ορισμένα είδη της φυσικής πανίδας της Ελλάδας και κάνουν συλλογή σχετικών φωτογραφιών. • Συζητούν για τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι εκτρέφουν ορισμένα είδη ζώων στην Ελλάδα.
Β11: Χαρακτηριστικά οικοσυστήματα της Ελλάδας.	• Εισάγονται στην έννοια του οικοσυστήματος με συγκεκριμένα παραδείγματα και στο βαθμό που τους επιτρέπει η ηλικία τους. • Αναγνωρίζουν και περιγράφουν τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των οργανισμών και μεταξύ των οργανισμών και του αβιοτικού περιβάλλοντος. • Περιγράφουν χαρακτηριστικά οικοσυστήματα του ελληνικού χώρου και να εντοπίζουν τη θέση των πιο σημαντικών στον χάρτη της Ελλάδας. • Αναγνωρίζουν τις συνέπειες της ρύπανσης και γενικά της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος. • Αποκτούν θετική στάση απέναντι στη φύση και αντίστοιχη συμπεριφορά. • Αποβάλλουν σταδιακά τη λανθασμένη αντίληψη περί "χρησίμων" και μη φυτικών και ζωικών ειδών και κατανοούν την ενότητα του φυσικού κόσμου.	• Παρατηρούν χαρακτηριστικά οικοσυστήματα με τη βοήθεια κειμένων και καλλιτεχνικών αναπαραστάσεων και σημειώνουν τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων οργανισμών που συμμετέχουν σ' αυτά (παραγωγοί - καταναλωτές, αποικοδομητές). • Εντοπίζουν στον χάρτη προστατευόμενους δρυμούς και υγρότοπους της Ελλάδας και αντίστροφα, τοποθετούν σε λευκό χάρτη της Ελλάδας προστατευόμενες περιοχές με μεγάλη οικολογική σημασία, χρησιμοποιώντας δικά τους σύμβολα. • Σχεδιάζουν μια αφίσα για μια εκστρατεία, (λ.χ. προστασίας των δασών μας) στην οποία θα φαίνονται τα οφέλη του δάσους και τα αποτελέσματα από την καταστροφή τους. • Γράφουν κατάλληλα συνθήματα για μια εκστρατεία προστασίας των δασών ή των ακτών .
Β12: Οι φυσικές καταστροφές στον χώρο της Ελλάδας.	• Καταγράφουν με συγκεκριμένα παραδείγματα ορισμένες φυσικές καταστροφές οι οποίες συμβαίνουν στο χώρο της Ελλάδας (πλημμύρες, σεισμοί, θύελλες, πυρκαγιές κτλ.). • Συνδέουν τις καταστροφές αυτές με τα φυσικά και (μερικές φορές) ανθρωπογενή αίτιά τους. • Γνωρίζουν, αναλύοντας συγκεκριμένα παραδείγματα, μεταβολές που προκαλούν οι σεισμοί στην επιφάνεια της Γης. • Περιγράφουν τις καταστροφικές συνέπειες των σεισμών, το τρόπο με τον οποίο προκαλούνται και να τις κατατάσσουν στις	• Συγκεντρώνουν άρθρα του τύπου και άλλο πληροφοριακό υλικό που αναφέρεται σε φυσικές καταστροφές και σχολιάζουν τις αιτίες τους, δηλαδή τη δράση της φύσης και τη δράση του ανθρώπου (παράνομη δόμηση, καταστροφές δασών). • Σχολιάζουν τις υλικές και ψυχολογικές συνέπειες των φυσικών καταστροφών στη ζωή των ανθρώπων και εξάγουν συμπεράσματα για την ανάγκη συμπαράστασης σε αυτούς που τις έχουν υποστεί. • Συγκεντρώνουν υλικό (κείμενα, φωτογραφίες) από εφημερίδες και περιοδικά, που αναφέρονται σε σεισμούς και στα αποτελέσματά τους και τα σχολιάζουν στην τάξη. • Χωρισμένοι σε ομάδες επεξεργάζονται και παρουσιάζουν υλικό που συγκέντρωσαν (π.χ. για τις πιο σεισμογενείς περιοχές της χώρας, για την επίδραση των σεισμών στη ζωή των ανθρώπων, για την αδυναμία πρόγνωσης των σεισμών κλπ.)

	«φυσικές καταστροφές». • Κατανοούν ότι το επικίνδυνο αυτό φαινόμενο είναι συνηθισμένο στον ελληνικό χώρο. • Εξοικειώνονται με την ιδέα ότι ζουν σε μία σεισμογενή περιοχή και μαθαίνουν πώς πρέπει να συμπεριφέρονται σε περίπτωση σεισμού.	• Συμμετέχουν σε άσκηση για σωστή συμπεριφορά σε περίπτωση σεισμού και μαθαίνουν να αντιδρούν χωρίς πανικό.

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Γενικοί στόχοι:
Οι μαθητές :

- Κατανοούν τη συνεχή και αδιάκοπη παρουσία των Ελλήνων στον γεωγραφικό τους χώρο από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα.
- Εισάγονται στις έννοιες στις έννοιες της απογραφής, της γεωγραφικής κατανομής και της πυκνότητας του πληθυσμού στηριζόμενοι σε πραγματικά δεδομένα από την ελληνική πραγματικότητα.
- Επεξεργάζονται πληροφορίες για τον πληθυσμό της Ελλάδας και την κατανομή του στο χώρο.
- Κατανοούν, με την ανάλυση συγκεκριμένων παραδειγμάτων ότι το φυσικό περιβάλλον επηρεάζει τη ζωή του ανθρώπου καθώς και ότι ο άνθρωπος επεμβαίνει σ' αυτό, προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του.
- Αποκτούν βασικές πληροφορίες για την παραγωγή και ανταλλαγή των αγαθών στην Ελλάδα.
- Γνωρίζουν κατά τρόπο συνοπτικό και εποπτικό, την προέλευση, τη διασπορά και την ενότητα του ελληνισμού κατά την ιστορική του πορεία και εκτιμούν τους αγώνες των προγόνων τους για εθνική ανεξαρτησία, ελευθερία και δημοκρατία.
- Αποκτούν βασικές πληροφορίες για την ίδρυση, την εξέλιξη και τους σκοπούς της Ε.Ε. και γνωρίζουν βασικές οικονομικές σχέσεις της χώρας μας με αυτήν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Γ1 : Οι Έλληνες : Ένας λαός με μεγάλη και συνεχή ιστορία	Οι μαθητές να : • Κατανοούν ότι η ιστορία των Ελλήνων και του γεωγραφικού χώρου στον οποίο ζουν παρουσιάζει μια συνεχή και αδιάκοπη ροή από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα. • Παρατηρούν τη γεωγραφική κατανομή, των πλούτο και την ποικιλία των πιο σημαντικών ιστορικών μνημείων που αποδεικνύουν αυτή τη ροή και να εκτιμήσουν την ανάγκη διατήρησής τους ως απόδειξης του παρελθόντος τους.	Οι μαθητές : • Με τη βοήθεια χαρτών και συνοπτικών κειμένων καταγράφουν την ιστορική συνέχεια των Ελλήνων στο χώρο της Ελλάδας και τον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου. • Με τη βοήθεια κατάλληλων χαρτών παρατηρούν τις μεταβολές της έκτασης της Ελλάδας από το 1821 μέχρι σήμερα. • Παρατηρούν σε χάρτες τη γεωγραφική κατανομή των πιο σημαντικών τόπων με ιστορική σημασία και ιδιαίτερα εκείνων που βρίσκονται στο χώρο που ζουν. • Εξάγουν συμπεράσματα για την ανάγκη διατήρησης αυτών των μνημείων ως απόδειξης του παρελθόντος τους.
Γ2 : Ο πληθυσμός της Ελλάδας και η γεωγρα-	• Εισάγονται στην έννοια της πυκνότητας του πληθυσμού	• Μετρούν το εμβαδόν της τάξης τους και τους μαθητές. Κάνουν το ίδιο σε μια διπλανή τάξη

φική κατανομή του	με απλά παραδείγματα • Εισάγονται στην έννοια της γεωγραφικής κατανομής του πληθυσμού και τη συσχετίζουν με ορισμένους παράγοντες που την επηρεάζουν • Μαθαίνουν την έννοια της απογραφής και αξιολογούν τη σημασία της για μια χώρα • Κατανοούν, αναλύοντας συγκεκριμένα παραδείγματα, ότι το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι καθοριστικός παράγοντας για τη ζωή των ανθρώπων, οι οποίοι, συνήθως, επιλέγουν το χώρο κατοικίας τους ανάλογα με τις ανάγκες που μπορεί να τους καλύψει.	που έχει ίσο εμβαδόν με τη δική τους αλλά μεγαλύτερο ή μικρότερο αριθμό μαθητών (ή αντίστροφα) και καταλήγουν στην έννοια της πληθυσμιακής πυκνότητας • Παρατηρούν τις φωτογραφίες δύο τοπίων που διαφέρουν πολύ (π.χ. μιας πεδιάδας και ενός βουνού) και συμπεραίνουν για το ποιος χώρος προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες στους ανθρώπους. Καταλήγουν σε συμπεράσματα για τον τρόπο που επηρεάζει το φυσικό περιβάλλον την κατανομή των ανθρώπων. • Παρατηρούν τις φωτογραφίες μιας περιοχής με πολλά εργοστάσια και μιας άλλης αγροτικής. Συμπεραίνουν για το ποια περιοχή προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στους ανθρώπους. • Παρατηρούν δύο περιοχές της Ελλάδας με πολύ διαφορετική πληθυσμιακή πυκνότητα (π.χ. Ευρυτανία και νομό Θεσσαλονίκης) και δίνουν ερμηνείες για τη διαφορά τους • Παρατηρούν και αξιολογούν τα στοιχεία που παρέχει η ΕΣΥΕ για δύο διαφορετικές περιοχές ή για την ίδια περιοχή σε δύο διαφορετικές περιόδους και εξάγουν συμπεράσματα για τη σημασία της απογραφής.
Γ3 : Οι οικισμοί στον χώρο της Ελλάδας · Η Αθήνα · Οι άλλες μεγάλες πόλεις της Ελλάδας	• Παρατηρούν στο χάρτη τη θέση των πολύ μεγάλων ελληνικών πόλεων και τις ομαδοποιούν κατά τον πληθυσμό, το γεωγραφικό διαμέρισμα και την ιδιότητα (π.χ. λιμάνια, πρωτεύουσες νομών κ.ά.). • Κατανοούν με τη βοήθεια κατάλληλων φωτογραφιών και άλλου εποπτικού υλικού, ότι οι πόλεις είναι τα μεγαλύτερα ανθρώπινα έργα στην επιφάνεια της Γης. • Συγκεντρώνουν - επεξεργάζονται πληροφορίες (ιστορικές και άλλες) για τις δύο μεγάλες πόλεις της Ελλάδας και για την πόλη στην οποία ζουν ή για την πλησιέστερη στον τόπο κατοικίας τους (π.χ. για την πρωτεύουσα του νομού τους). • Διακρίνουν ορισμένες από τις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ οικισμών και κατανοούν στο βαθμό που μπορούν την αλληλεξάρτηση που αναπτύσσεται μεταξύ τους (π.χ. μεταξύ πόλεων και χωριών) • Διακρίνουν με συγκεκριμένα παραδείγματα τα πλεονεκτήματα αλλά και τα προβλήματα των πόλεων, και αναλύουν τις επιδράσεις που έχουν στους κατοίκους τους και προτείνουν λύσεις, αξιοποιώντας την εμπειρία από το δικό τους χώρο.	• Επεξεργάζονται κατάλληλες φωτογραφίες και διαφάνειες που παρουσιάζουν διάφορες ελληνικές πόλεις και αντλούν πληροφορίες που σχετίζονται με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (θέση, πληθυσμό, λειτουργία της κ.ά.). • Μέσα από συγκεκριμένο παράδειγμα – πόλη (Αθήνα – Θεσσαλονίκη ή άλλη) και χρησιμοποιώντας εποπτικό υλικό που τις αφορά (σχέδιο πόλης, φωτογραφίες, χρήση γης, σχέση της με τις γύρω πόλεις ή χωριά κ.ά.) συζητούν για το ρόλο της πόλης γενικά, τις αλλαγές που έχει υποστεί στο χρόνο και τα πιθανά προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί από την αύξηση ή ελάττωση του πληθυσμού της. • Παρακινούνται να αλληλογραφήσουν με συμμαθητές τους σε άλλες πόλεις και να ανταλλάξουν πληροφορίες και υλικό για την πόλη τους (π.χ. την ιστορία, τη θέση της, τις λειτουργίες της, τη μορφή της αλλά και τη σχέση της με τις γύρω πόλεις. Κατόπιν συζητούν στην τάξη και διακρίνουν επιδράσεις που έχουν τα στοιχεία αυτά στη ζωή των κατοίκων. • Συζητούν λόγους που κάνουν τους ανθρώπους να μετακινούνται από και προς τις πόλεις και τις επιπτώσεις που αυτό έχει στην πόλη τους (π.χ. αύξηση των καταστημάτων, ανάπτυξη συγκοινωνιών κλπ.) • Ενδεικτική εργασία πεδίου: "Θέμα: Η πόλη μας Χθες – Σήμερα – Αύριο". • Συλλογή υλικού: φωτογραφίες, αεροφωτογραφίες, σχέδιο πόλης το οποίο : 1) Αναγνωρίζουν σε παλαιότερες και σύγχρονες φωτογραφίες τις διαφορές που έχουν προκύψει στο χώρο και τις καταγράφουν (κτίρια, ελεύθεροι χώροι, δρόμοι κ.ά.). 2) Αλλαγή στον τρόπο ζωής των κατοίκων και στα επαγγέλματά τους. 3) Προτείνουν λύσεις για προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη τους

		σήμερα. 4) Σχεδιάζουν μια δική τους ιδανική πόλη.
Γ4: Η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας	• Αποκτούν συνολική αντίληψη της διοικητικής διαίρεσης της χώρας και του τρόπου οργάνωσής της σε επίπεδο νομού και ΟΤΑ. • Εξετάζουν συνοπτικά τους νομούς της χώρας κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και γίνονται ικανοί να ονομάζουν τις πρωτεύουσες και τις μεγαλύτερες πόλεις τους, καθώς και να αναφέρονται σε άλλα πολύ χαρακτηριστικά στοιχεία από τη φύση και την ιστορία τους. • Αποκτούν την ικανότητα να απεικονίζουν απλά στατιστικά στοιχεία στον χώρο.	• Παρατηρώντας τον πολιτικό χάρτη της Ελλάδας καταγράφουν σε δύο στήλες τα γεωγραφικά διαμερίσματα και τις περιφέρειες • Σε λευκό χάρτη χρωματίζουν τα διαμερίσματα και τοποθετούν τις πρωτεύουσες των νομών. • Παρατηρούν τον γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας και εντοπίζουν διαφορές ανάγλυφου, κλίματος κλπ. μεταξύ των διαφόρων περιοχών της που επηρεάζουν τη ζωή και τις δραστηριότητες των ανθρώπων. Καταλήγουν σε συμπεράσματα ως προς την ανάγκη της διοικητικής διαίρεσης της χώρας ώστε να προγραμματίζονται καλύτερα τα διάφορα έργα και να προσφέρονται καλύτερες υπηρεσίες στους κατοίκους
Γ5: Η παραγωγή αγαθών στην Ελλάδα. · Η αγροτική παραγωγή (πρωτογενής τομέας)	• Αποκτούν γνώσεις σχετικά με την αγροτική παραγωγή στον ελληνικό χώρο. • Μαθαίνουν ποια είναι τα κυριότερα αγροτικά προϊόντα (γεωργικά, κτηνοτροφικά, αλιευτικά, δασικά) στη χώρα μας και πού παράγονται σε συνάρτηση με την μορφολογία του εδάφους, τους κλιματολογικούς παράγοντες και την ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και τεχνικών στον αγροτικό τομέα. • Διακρίνουν τη σχέση μεταξύ διαφόρων προϊόντων (π.χ. γάλα - βούτυρο, γάλα - παγωτό, τομάτα - χυμός, ξύλο - χαρτί κλπ.). • Αναφέρουν επαγγέλματα που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή.	• Επεξεργάζονται πίνακες και διαγράμματα με στοιχεία για την αγροτική παραγωγή της Ελλάδας και φωτογραφίες χαρακτηριστικών ελληνικών καλλιεργειών. Με κατάλληλες ερωτήσεις αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις για την ελληνική αγροτική παραγωγή, τα είδη και τους τρόπους καλλιέργειας και τη συμμετοχή της αγροτικής παραγωγής στην ελληνική οικονομία. • Αξιοποιώντας την αεροφωτογραφία μιας αγροτικής περιοχής απαντούν σε σειρά ερωτήσεων. Π.χ. εντοπίζουν τους παράγοντες που επηρέασαν το είδος και τον τρόπο των καλλιεργειών και τη σχέση τους με τους οικισμούς που υπάρχουν γύρω. Έπειτα κάνουν αναπαράσταση της παραπάνω περιοχής χρησιμοποιώντας απλά σύμβολα και χρώματα ικανά να δείχνουν τις διαφορετικές χρήσεις γης. • Καταγράφουν κύρια και παράγωγα προϊόντα της αγροτικής παραγωγής. • Κάνουν κατάλογο επαγγελμάτων που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή της χώρας και περιγράφουν με δικά τους λόγια τις δραστηριότητες και τη σημασία καθενός (π.χ. γεωργός, κτηνοτρόφος, γεωπόνος, κτηνίατρος κλπ.).
Γ6 : Βιομηχανική παραγωγή (δευτερογενής τομέας)	• Αποσαφηνίζουν έννοιες σχετικές με τις δραστηριότητες και τη σημασία της Βιομηχανικής παραγωγής. • Διακρίνουν τις μεταβολές που προκαλεί η βιομηχανία στο φυσικό περιβάλλον και εντοπίζουν στο βαθμό που μπορούν τους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται. • Παρατηρούν τη γεωγραφική κατανομή της βιομηχανίας στην Ελλάδα και συσχετίζουν όπου είναι εφικτό το	• Επεξεργάζονται σειρά φωτογραφιών οι οποίες παρουσιάζουν την αλυσίδα μιας συγκεκριμένης βιομηχανικής δραστηριότητας από την πρώτη ύλη μέχρι το τελικό προϊόν (π.χ. βιομηχανία αλουμινίου). Αποσαφηνίζουν τις βασικές έννοιες που συνδέονται με τη διαδικασία αυτή και σημειώνουν αν εξαρτάται ή όχι από το φυσικό περιβάλλον. • Εξετάζουν επίσης αν εξαρτάται από ανθρώπινους παράγοντες (π.χ. εύρεση ικανού προσωπικού). Καταλήγουν σε συμπεράσματα ως προς τη σχέση της γεωγραφικής θέσης ενός μεγάλου εργοστασίου με τους οικισμούς των ανθρώπων. • Επεκτείνουν το παραπάνω παράδειγμα σε

	είδος της παραγωγής μερικών βιομηχανικών μονάδων με την περιοχή εγκατάστασής τους. • Διακρίνουν σχέσεις μεταξύ του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα (π.χ. εργοστάσια τυποποίησης αγροτικών προϊόντων) • Διακρίνουν τις θετικές επιδράσεις που έχει η ανάπτυξη της βιομηχανίας στη ζωή των ανθρώπων αλλά και τις αρνητικές επιδράσεις που έχει για το φυσικό περιβάλλον, λόγω της ρύπανσης που προκαλεί. • Εκτιμούν τη σημασία της βιομηχανικής παραγωγής στην καθημερινή ζωή.	άλλες βιομηχανίες (π.χ. υδροηλεκτρικά εργοστάσια της ΔΕΗ) και παρατηρούν την κατανομή τους στον χάρτη της Ελλάδας. • Καταγράφουν βιομηχανικά προϊόντα απαραίτητα στην καθημερινή ζωή • Εξετάζουν τη σημασία που έχουν για την αγροτική παραγωγή της χώρας ορισμένα εργοστάσια (π.χ. τυποποίησης χυμών φρούτων ή νωπού γάλακτος). • Εξετάζουν τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις ενός εργοστασίου στον χώρο που βρίσκεται
Γ7: Οι Υπηρεσίες	• Επεξεργάζονται πληροφορίες για την ανάπτυξη δικτύων επικοινωνίας και μεταφοράς στην Ελλάδα. • Μελετούν την γεωγραφική κατανομή των συγκοινωνιακών δικτύων στη χώρα μας και διακρίνουν μερικούς από τους παράγοντες που την επηρεάζουν. • Διακρίνουν τη σημασία των συγκοινωνιακών δικτύων όχι μόνο ως μέσου διακίνησης ανθρώπων αλλά και ιδεών και κοινωνικής εξέλιξης. • Εκτιμούν τη σημασία των επικοινωνιών και των δικτύων μεταφοράς για μια χώρα και τις συνέπειες της καλής και κακής ανάπτυξής τους.	• Χρησιμοποιώντας κατάλληλο εποπτικό υλικό (εικόνες, φωτογραφίες, διαφάνειες) αναφέρουν διάφορα μέσα μεταφοράς και προσδιορίζουν το είδος των υπηρεσιών που προσφέρει το καθένα. • Παρακολουθούν στο χάρτη της Ελλάδας τους μεγάλους άξονες του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου και συμπεραίνουν για τη σημασία τους στην επικοινωνία της χώρας με το υπόλοιπο κόσμο και των διαφόρων περιοχών μεταξύ τους. • Συγκεντρώνουν πληροφορίες για το νέο αεροδρόμιο Σπάτων και μελετούν το σχέδιό του. Διακρίνουν τους χώρους του (διαδρόμους προσγείωσης - απογείωσης, υποδοχής επιβατών, επαφής με άλλα συγκοινωνιακά μέσα) και περιγράφουν τη σημασία του. • Συζητούν για τα μεγάλα συγκοινωνιακά έργα στην Ελλάδα (π.χ. Εγνατία, Παραϊόνια Αρτηρία, ΠΑΘΕ*, Ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου, Ακτίου Πρέβεζας κ.ά.) και συνειδητοποιούν τη σημασία τους για τη χώρα αλλά και τους ανθρώπους της.
Γ8 : Εμπόριο – Άλλες υπηρεσίες	• Κατανοούν μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα την ανάγκη ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών μέσα στην ίδια τη χώρα αλλά και μεταξύ της χώρας μας και άλλων χωρών (εισαγωγές – εξαγωγές). • Παρατηρούν, όπου είναι δυνατό, τη γεωγραφική κατανομή αυτών των υπηρεσιών (εμπορικά κέντρα, εκπ/κά ιδρύματα, νοσοκομεία κ.ά.). • Εκτιμούν τη σημασία ορισμένων υπηρεσιών για τα άτομα και το κοινωνικό σύνολο.	• Αναλύοντας δύο φωτογραφίες από μεγάλα εμπορικά κέντρα και ένα πίνακα στον οποίο περιγράφονται οι κύριες υπηρεσίες και εμπορικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σ' αυτό τις ταξινομούν και αναφέρουν και άλλες σχετικές δραστηριότητες. • Συζητούν μια συγκεκριμένη διαδικασία (π.χ. "Πώς φθάνουν στο σπίτι μας διάφορα αγαθά") και περιγράφουν όλες τις υπηρεσίες που συμμετέχουν και εμπλέκονται σ' αυτήν από την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση. Αξιολογούν τη σημασία καθεμίας. • Αξιοποιούν πληροφορίες για την απασχόληση στους διάφορους τομείς της παραγωγής, φτιάχνουν ραβδόγραμμα με την % απασχόληση σε κάθε τομέα και το σχολιάζουν. • Αναλύοντας εικόνες που παρουσιάζουν τομείς της οικονομίας, τους ομαδοποιούν και

* Π.Α.Θ.Ε.: Εθνικό οδός Πάτρα Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Εύζωνος (Τμήμα Διευρωπαϊκού Δικτύου).

		τους ταξινομούν. Συγκρίνουν δραστηριότητες, βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές και τις εντάσσουν στον χώρο.
Γ9 : Η Ελλάδα και η Ενωμένη Ευρώπη	• Επεξεργάζονται πληροφορίες για την Ε.Ε. και τους στόχους της. • Αναγνωρίζουν το είδος των σχέσεων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχει η Ελλάδα ως μέλος της Ε.Ε.. • Εκτιμούν τη σημασία που έχει η Ε.Ε. για τη ζωή των κατοίκων των χωρών που την αποτελούν και ειδικότερα για τους Έλληνες. • Αποκτούν θετική στάση ως προς τη συνεργασία με άλλους λαούς και την ανάγκη σεβασμού των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων τους.	• Παρατηρούν φωτογραφίες από χώρες της Ε.Ε οι οποίες παρουσιάζουν χαρακτηριστικές οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, τις σχολιάζουν και τις συσχετίζουν με ανάλογες δραστηριότητες στη χώρα μας. • Συγκεντρώνουν πληροφορίες για τα ενισχυτικά κοινοτικά ταμεία και εξετάζουν το ρόλο τους στην υλοποίηση μεγάλων έργων στην Ελλάδα. • Συζητούν και ανταλλάσσουν απόψεις για τη σημασία που έχει ο σεβασμός των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων (γλώσσας, θρησκείας, εθίμων) κάθε ομάδας μέσα σε κάθε χώρα χωριστά αλλά και σε ολόκληρη την Ε.Ε.
Γ10 : Ο σύγχρονος Ελληνισμός • Ο ελληνισμός της διασποράς	• Παρατηρούν και στα πλαίσια του δυνατού ερμηνεύουν τη διασπορά του ελληνισμού στον κόσμο. • Γνωρίζουν τους ακατάλυτους δεσμούς του απόδημου Ελληνισμού με τη μητέρα Ελλάδα και την προσφορά του σ' αυτήν.	• Παρατηρούν τον παγκόσμιο χάρτη και σημειώνουν τη διασπορά του Ελληνισμού και την κατανομή του σε ολόκληρο τον κόσμο. • Συζητούν για τα αίτια της αλλά και τη σημασία που έχει σήμερα για την Ελλάδα. • Συγκεντρώνουν πληροφορίες (φωτογραφίες, έντυπο υλικό κλπ.) που παρουσιάζουν τις δραστηριότητες και τα επιτεύγματα του απόδημου ελληνισμού. Επίσης πληροφορίες για ελληνικά σχολεία σε άλλες χώρες. • Παρακινούνται να αλληλογραφήσουν με Έλληνες μαθητές που ζουν σε άλλες χώρες και να πληροφορηθούν από τους ίδιους τις ιδιαιτερότητες της ζωής τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤ' ΤΑΞΗΣ

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: Η ΓΗ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Γενικοί στόχοι :
Οι μαθητές :

- Προσεγγίζουν βασικές έννοιες που αναφέρονται στον πλανήτη Γη
- Επεξεργάζονται πληροφορίες για τη μορφή και το σχήμα της Γης.
- Εντοπίζουν τη θέση ενός τόπου στην υδρόγειο σφαίρα και σε επίπεδο χάρτη
- Συνδέουν φαινόμενα της καθημερινής ζωής με ορισμένες από τις κινήσεις της Γης
- Γίνονται ικανοί να επεξεργάζονται και να ερμηνεύουν διάφορα γεωγραφικά δεδομένα και να τα συνδέουν με εφαρμογές στην καθημερινή ζωή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	Οι μαθητές να :	Οι μαθητές
Α.1. Η Γη ως ουράνιο σώμα	• Αποσαφηνίζουν βασικές έννοιες σχετικά με το σχήμα	• Παρατηρούν την υδρόγειο σφαίρα του σχολείου τους και διακρίνουν σχήμα, ημι-

• Το σχήμα της Γης και οι κινήσεις της • Οι πόλοι, ο Ισημερινός και τα ημισφαίρια • Παράλληλοι και μεσημβρινοί • Γεωγραφικό μήκος και πλάτος • Ο άξονας και η περιστροφή της Γης – Ημέρα και Νύχτα • Η περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο. Το έτος. Οι εποχές	και τα τμήματα της επιφάνειας της Γης. • Διακρίνουν την έννοια του δικτύου των φανταστικών γραμμών (παραλλήλων, μεσημβρινών) που καλύπτουν την επιφάνεια της Γης και, αναλύοντας συγκεκριμένα παραδείγματα, να εκτιμούν τη σημασία του για τον εντοπισμό θέσεων πάνω στην επιφάνεια του πλανήτη. • Συσχετίζουν την εναλλαγή ημέρας και νύχτας με την περιστροφή της Γης. • Συσχετίζουν την περιφορά της Γης περί τον Ήλιο με τη διάρκεια του έτους και την εμφάνιση των εποχών. • Κατανοούν, όσο επιτρέπει η ηλικία τους, ότι η εναλλαγή των εποχών οφείλεται και στη κλίση του άξονα περιστροφής της Γης.	σφαίρια, Ισημερινό και δίκτυο συντεταγμένων. • Ασκούνται στον εντοπισμό συγκεκριμένων σημείων (π.χ. ενός πλοίου που εκπέμπει SOS) στην επιφάνεια της Υδρογείου με τη βοήθεια των συντεταγμένων. • Ασκούνται στον εντοπισμό θέσεων σε χαρτί στο οποίο έχει σημειωθεί δίκτυο με τη βοήθεια αριθμών και γραμμάτων και εφαρμόζουν τις ίδιες ασκήσεις σε επίπεδο χάρτη με δίκτυο συντεταγμένων. • Διαβάζουν κείμενα για το ταξίδι του Μαγγελάνου και αναζητούν στον χάρτη τα σημεία που αναφέρει. • Αναπαριστούν την περιστροφή της Γης με την κίνηση ενός πορτοκαλιού με άξονα ένα λεπτό μολύβι ή μια βελόνα πλεξίματος, που φωτίζεται με δέσμη φωτός σε σκοτεινό χώρο • Παρατηρούν καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις της περιφοράς της Γης γύρω από τον ήλιο ή προσομοιώσεις αυτής της κίνησης σ' ένα μοντέλο και σχολιάζουν αυτό που βλέπουν.
A_2 : Το ηλιακό μας σύστημα	• Αποκτούν βασικές γνώσεις για το ηλιακό σύστημα και τη θέση της Γης σ' αυτό.	• Παρατηρούν εικόνες του ηλιακού συστήματος και πίνακες με διάφορα στοιχεία τα οποία επεξεργάζονται κατάλληλα.

Β΄ Ενότητα : ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γενικοί στόχοι :
Οι μαθητές :

- Αποκτούν μία συνολική εικόνα του εσωτερικού και της επιφάνειας της Γης και προσδιορίζουν τη θέση και την έκταση των μεγάλων τμημάτων ξηράς και θάλασσας.
- Γίνονται ικανοί να αντλούν πληροφορίες από χάρτες, εικόνες και άλλα παραστατικά στοιχεία για τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της Γης συνολικά και κατά περιοχές.
- Αποκτούν βασικές γνώσεις για διάφορα οικοσυστήματα και τους γεωμορφολογικούς και κλιματολογικούς παράγοντες που τα επηρεάζουν
- Συνειδητοποιούν την ανάγκη διατήρησης των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος και διαμορφώνουν στάσεις και συμπεριφορές που συμβάλλουν στην προστασία τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	Οι μαθητές να :	Οι μαθητές
B_1 Το εσωτερικό της Γης	• Διακρίνουν και να αναγνωρίζουν τα τμήματα από τα οποία αποτελείται το εσωτερικό και ο φλοιός της Γης.	• Παρατηρούν κατάλληλα σχέδια, διακρίνουν τα μέρη του εσωτερικού της Γης και τα ονομάζουν. • Κάνουν το ίδιο για τις λιθοσφαιρικές πλάκες

Β2 Η επιφάνεια της Γης • Η κατανομή της ξηράς και της θάλασσας	• Αναγνωρίζουν τη συνολική εικόνα της επιφάνειας της Γης. • Προσδιορίζουν τη θέση των μεγάλων τμημάτων θάλασσας και στεριάς σε σχέση με το δίκτυο των παραλλήλων και των μεσημβρινών και να τα ονομάζουν. • Επεξεργάζονται παραστατικά στοιχεία, να αντλούν πληροφορίες από αυτά και να ερμηνεύουν διάφορα γεωγραφικά δεδομένα.	• Παρατηρούν την κατανομή ξηράς και θάλασσας στην Υδρόγειο και σε δορυφορικές φωτογραφίες. • Εντοπίζουν τη θέση των ηπείρων και των ωκεανών και σημειώνουν τα ονόματά τους σε λευκό χάρτη. • Σχεδιάζουν γραφήματα (ραβδόγραμμα ή πίττα) που εκφράζει τις αναλογίες ξηράς και θάλασσας. • Εξετάζουν τι ακριβώς σημαίνουν οι κύκλοι της Ολυμπιακής σημαίας και αντιστοιχίζουν κάθε χρώμα με μία ήπειρο.
Β3. Η ατμόσφαιρα και οι κλιματικές ζώνες της Γης • Γεωγραφία των φυτών • Γεωγραφία των ζώων	• Αποκτούν βασικές γνώσεις για τη δομή και σύσταση της ατμόσφαιρας και αξιολογούν τη σημασία της για την ύπαρξη και τη διατήρηση της ζωής πάνω στη Γη. • Κατανοούν, όσο τους επιτρέπει η ηλικία τους, την έννοια του κλίματος και γνωρίζουν τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν το κλίμα κάθε περιοχής • Διακρίνουν τις κλιματικές ζώνες της Γης και τις συνδέουν με τις ζώνες βλάστησης στην επιφάνεια της Γης. • Αντλούν πληροφορίες από κλιματολογικούς χάρτες, κλιματογράμματα κ.α. και επεξεργάζονται σχετικά δεδομένα.	• Με τη βοήθεια κειμένων, εικόνων και φωτογραφιών διακρίνουν τις κύριες στιβάδες της ατμόσφαιρας. • Παρατηρούν σε σχήμα την πρόσπτωση των ηλιακών ακτίνων στην επιφάνεια της Γης και διακρίνουν τον κύριο παράγοντα που καθορίζει το κλίμα ενός τόπου. • Διακρίνουν πάνω στην υδρόγειο σφαίρα τις κλιματικές ζώνες και συζητούν τα χαρακτηριστικά τους. • Παρατηρούν θεματικό χάρτη κατανομής της βλάστησης στην Γη και συσχετίζουν το περιεχόμενό του με τις κλιματικές ζώνες. • Εξετάζουν φωτογραφίες και κλιματογράμματα από χαρακτηριστικές περιοχές της γης και τις ταξινομούν ανάλογα με τον κλιματικό τύπο στον οποίον ανήκουν. • Ονομάζουν τις κυριότερες φυτικές διαπλάσεις (βροχερά δάση, τάιγκα, σαβάνες, στέπες κλπ) και εντοπίζουν την κατανομή τους στον χάρτη του κόσμου. • Καταγράφουν χαρακτηριστικά είδη ζώων σε μερικές περιοχές της Γης και στα πλαίσια του δυνατού ερμηνεύουν την παρουσία ή απουσία τους στο συγκεκριμένο περιβάλλον (π.χ. απαντώντας στην ερώτηση "γιατί δεν υπάρχουν ερπετά στους πόλους;").
Β4. Οι ωκεανοί και οι θάλασσες.	Οι μαθητές να : • Παρατηρούν, να προσδιορίζουν τη θέση, να ονομάζουν και να συγκρίνουν τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τα μεγαλύτερα νησιά και νησιωτικά συμπλέγματα του πλανήτη.	Οι μαθητές να: • Με τη βοήθεια του χάρτη του κόσμου περιγράφουν τη θέση των ωκεανών της Γης και τους συγκρίνουν ως προς την έκταση χρησιμοποιώντας κατάλληλους πίνακες • Κάνουν το ίδιο για τις θάλασσες συγκρίνοντάς τες με την Μεσόγειο • Κάνουν φανταστικά ταξίδια κατά μήκος ενός παραλλήλου ή ενός μεσημβρινού και καταγράφουν τη θέση των μεγάλων νησιών και νησιωτικών συμπλεγμάτων που θα συναντήσουν. • Κάνουν τον γύρο μιας ηπείρου σταματώντας στα πιο σημαντικά λιμάνια της. • Θεωρούν ότι είναι πλοίαρχοι ενός εμπορικού πλοίου και μεταφέρουν φορτία από τη μια ήπειρο στην άλλη καταγράφοντας τις θάλασσες, τις διώρυγες και τους πορθμούς που διασχίζουν.

B5. Το ανάγλυφο της Γης • **Οι μεγάλες οροσειρές** • **Οι μεγάλες πεδιάδες**	Οι μαθητές να : • Αποσαφηνίζουν τις έννοιες "οριζόντιος" και "κάθετος διαμελισμός" • Αποκτούν μια συνολική εικόνα του ηπειρωτικού και του υποθαλάσσιου ανάγλυφου της γης και εντοπίζουν τα κύρια στοιχεία του σε κάθε ήπειρο και ωκεανό • Ονομάζουν τα μεγάλα ορεινά συγκροτήματα και τις μεγάλες πεδιάδες της επιφάνειας της Γης.	Οι μαθητές • Χωρίζονται σε ομάδες και καταγράφουν τις πιο έντονες εδαφικές εξάρσεις και πεδιάδες κάθε ηπείρου. Κάθε ομάδα αναφέρει τα αποτελέσματα και περιγράφει με δικά της λόγια το ανάγλυφο της ηπείρου που εξέτασε. • Κάνουν φανταστικά ταξίδια με αεροπλάνο κατά μήκος ενός παραλλήλου ή ενός μεσημβρινού και καταγράφουν τη θέση των μεγάλων οροσειρών και πεδιάδων που θα συναντήσουν με τη βοήθεια των μεσημβρινών ή παραλλήλων αντίστοιχα.
B6 : Τα μεγαλύτερα ποτάμια και λίμνες της Γης	• Εντοπίζουν στο χάρτη του κόσμου και ονομάζουν τους μεγάλους ποταμούς και λίμνες της Γης. • Κατανοούν και περιγράφουν τη σημασία του γλυκού νερού στην καθημερινή ζωή. • Διακρίνουν, όσο τους επιτρέπει η ηλικία τους, τα πλεονεκτήματα και τα πιθανά μειονεκτήματα ενός τόπου με πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο.	• Χωρίζονται σε ομάδες και καταγράφουν ανά ήπειρο τα μεγαλύτερα ποτάμια και λίμνες. • Συγκρίνουν την έκταση των μεγαλύτερων λιμνών του κόσμου με την έκταση της Ελλάδας. • Παρακολουθούν σε χάρτη κατάλληλης κλίμακας και περιγράφουν τη ροή του Μισισιπή ή του Νείλου. • Αναφέρουν χρήσεις του γλυκού νερού στην καθημερινή ζωή. • Καταγράφουν πλεονεκτήματα και προβλήματα που μπορεί να προκαλέσει η παρουσία ενός μεγάλου ποταμού (π.χ. στις συγκοινωνίες).
B7 : Οι φυσικές καταστροφές	Οι μαθητές να : • Συσχετίζουν τα φαινόμενα των ηφαιστείων και των σεισμών με διεργασίες που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό της γης. • Επισημαίνουν τις συνέπειες που έχουν τα φαινόμενα αυτά για τον άνθρωπο. • Διακρίνουν τις εξωγενείς δυνάμεις από τις ενδογενείς οι οποίες επιδρούν στη διαμόρφωση του ανάγλυφου της γης και εξηγούν τις αλλαγές που προκαλούνται από τη δύναμη του ανέμου και του νερού • Αποκτούν τη διάθεση και τη θέληση να συμπαρίστανται και να βοηθούν εκείνους που πλήττονται από φυσικές καταστροφές. • Κατανοούν ότι και οι ανθρώπινες δραστηριότητες είναι παράγοντας μεταβολών της επιφάνειας της Γης.	Οι μαθητές: • Παρατηρούν ένα μοντέλο ηφαιστείου και συνδέουν τη δράση του με διεργασίες στο εσωτερικό της Γης. • Διαβάζουν στην τάξη κείμενα για την έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας, του Κρακατάο και σύγχρονων παρόμοιων φαινομένων και συμπεραίνουν για τη επίδρασή τους στη ζωή των ανθρώπων. • Παρατηρούν χάρτη του κόσμου που παρουσιάζει τη σεισμικότητα κάθε περιοχής, διαβάζουν κείμενα για καταστροφές που προήλθαν από σεισμούς και κάνουν ασκήσεις "σωστής συμπεριφοράς" σε ώρα σεισμού. • Κατασκευάζουν μοντέλα τοπίων με χώμα ή άμμο και φυσώντας με φυσερό παρατηρούν και καταγράφουν τις αλλαγές που συμβαίνουν (διάβρωση, μεταφορά, εναπόθεση). • Παρατηρούν τα ίδια φαινόμενα στη φύση με τη βοήθεια καλλιτεχνικών αναπαραστάσεων του ίδιου τοπίου σε διάφορες εποχές (π.χ. οι Θερμοπύλες άλλοτε και τώρα). • Συμπεραίνουν για τη δράση ενδογενών και εξωγενών δυνάμεων που αλλάζουν την επιφάνεια της Γης. • Καταγράφουν μεταβολές που προκαλούν οι άνθρωποι στην επιφάνεια της Γης (π.χ. δάση πριν και μετά την ίδρυση μιας πόλης ή τοπίο πριν και μετά την κατασκευή φράγματος).

Γ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Η ΓΗ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Γενικοί στόχοι :

Οι μαθητές να :

- Επεξεργάζονται πληροφορίες οι οποίες αποδεικνύουν για τη συνεχή αύξηση του πληθυσμού των ανθρώπων πάνω στην Γη .
- Διαπιστώνουν ότι οι άνθρωποι είναι άνισα κατανεμημένοι στην επιφάνεια του πλανήτη.
- Εντοπίζουν τις πιο πυκνοκατοικημένες και πιο αραιοκατοικημένες ζώνες της επιφάνειας της Γης.
- Κατανοούν, με την ανάλυση συγκεκριμένων παραδειγμάτων, ότι οι φυσικοί παράγοντες επηρεάζουν άμεσα τη ζωή του ανθρώπου και συσχετίζουν φυσικά περιβάλλοντα και τρόπους ζωής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Γ1: Ο αριθμός των ανθρώπων και η κατανομή τους πάνω στην Γη	Οι μαθητές να : • Να διαπιστώσουν τη συνεχή αύξηση του πληθυσμού της Γης με την επεξεργασία κατάλληλων πληροφοριών. • Εντοπίζουν στο χάρτη τις πυκνοκατοικημένες και τις αραιοκατοικημένες περιοχές της Γης και, στα πλαίσια που τους επιτρέπει η ηλικία και οι γνώσεις τους, να ερμηνεύουν τις διαφορές.	Οι μαθητές : • Παρατηρούν πίνακες και διαγράμματα που αναφέρονται στην εξέλιξη του αριθμού των ανθρώπων και συμπεραίνουν για τη συνεχή αύξησή του. • Κατατάσσουν τις ηπείρους ανάλογα με τον πληθυσμό τους, υπολογίζουν την αναλογία καθεμιάς στο σύνολο και σχεδιάζουν ραβδόγραμμα και "πίττα" που παρουσιάζει τα αποτελέσματα. • Παρατηρούν χάρτη της Γης που παρουσιάζει την κατανομή του πληθυσμού και σημειώνουν τις 4-5 μεγαλύτερες συγκεντρώσεις ανθρώπων. • Συσχετίζουν αυτόν τον χάρτη με τον χάρτη κατανομής κλιματικών τύπων στην Γη. • Κάνουν τον ίδιο συσχετισμό με τον γεωμορφολογικό χάρτη του κόσμου και συμπεραίνουν για τους παράγοντες που επηρεάζουν την πυκνότητα πληθυσμού.
$Γ_2$: Γλώσσες και θρησκείες	• Αποκτούν γνώσεις για ορισμένες πολιτιστικές διαφορές των ανθρώπων. • Παρατηρούν τη γεωγραφική κατανομή θρησκειών και γλωσσών • Αποκτούν θετική στάση και αντίστοιχη συμπεριφορά απέναντι στις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των άλλων λαών. • Μαθαίνουν να εκτιμούν τη σημασία που έχει η διεθνής κατανόηση και συνεργασία των λαών και ενστερνίζονται τα ανθρώπινα και δημοκρατικά ιδεώδη.	• Παρατηρούν και σχολιάζουν χάρτες που παρουσιάζουν την κατανομή των βασικών γλωσσών και θρησκειών στον κόσμο. • Βλέπουν βίντεο και εικόνες από μεγάλα θρησκευτικά κέντρα του κόσμου. • Διακρίνουν τις "διεθνείς" γλώσσες και δίνουν ερμηνείες στη διάδοσή τους. • Κατασκευάζουν έναν πίνακα στον οποίο είναι γραμμένη η ίδια πρόταση σε πολλές διαφορετικές γλώσσες. • Συζητούν για την ανάγκη αναξιθρησκείας σε κάθε χώρα του κόσμου.
$Γ_3$: Η ζωή του ανθρώπου σε διαφορετικά φυσικά περιβάλλοντα. • Η ζωή στην έρημο	Οι μαθητές να: • Επεξεργάζονται πληροφορίες για τη ζωή των ανθρωπινών ομάδων σε διαφορετικά περιβάλλοντα και τη συσχετίζουν με τις περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν σ' αυτά.	Οι μαθητές : • Παρατηρούν εικόνες και φωτογραφίες από διαφορετικά περιβάλλοντα, περιγράφουν τις συνθήκες που επικρατούν και εξηγούν τη σχέση μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος και του τρόπου ζωής των ανθρώπων.

• Η ζωή στις πολικές περιοχές • Η ζωή του στα τροπικά δάση. • Η ζωή στις εύκρατες περιοχές	• Ερμηνεύουν μέ την ανάλυση συγκεκριμένων παραδειγμάτων τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι προσαρμόζονται στις συνθήκες κάθε περιοχής. • Συγκρίνουν τον τρόπο ζωής του ανθρώπου σε διαφορετικά φυσικά περιβάλλοντα.	• Μέσα από κείμενα, φωτογραφίες και άλλο υλικό προβληματίζονται σχετικά με τις αλληλεξαρτήσεις ανθρώπου και χώρου και τις θετικές ή αρνητικές συνέπειες των δραστηριοτήτων του ανθρώπου. • Αναλαμβάνουν εργασίες σχετικά με τις ορατές εκδηλώσεις των σχέσεων μεταξύ ανθρώπου και χώρου (π.χ. μελετούν τα υλικά κατασκευής των κατοικιών σε διάφορα μέρη της Γης ή τον τρόπο ένδυσης ανάλογα με το κλίμα και τις τοπικές συνθήκες).

Δ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

α) Το φυσικό περιβάλλον.
β) Λαοί και κράτη της Γης

Γενικοί στόχοι :
Οι μαθητές :

- Αποκτούν μια γενική εικόνα του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτικής διαίρεσης των ηπείρων.
- Αξιοποιούν χάρτες και άλλες πηγές πληροφοριών για τους λαούς και τα κράτη της γης.
- Αποκτούν θετική στάση απέναντι στους άλλους λαούς και εκτιμούν την σημασία που έχει για την ανθρωπότητα η διεθνής κατανόηση και συνεργασία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Δ.1. Η Ευρώπη: Φυσικό περιβάλλον Οι κάτοικοι και τα κράτη	Οι μαθητές να: • Αξιοποιούν προηγούμενες γνώσεις για να γνωρίσουν το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον της ηπείρου με τη βοήθεια κατάλληλου εποπτικού υλικού και άλλων πηγών πληροφοριών. • Αποκτούν βασικές πληροφορίες για τους λαούς της ηπείρου και τα πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά (γλώσσες, θρησκείες). • Αποκτούν θετική στάση απέναντι στους άλλους λαούς, εκτιμούν τη σημασία που έχει η διεθνής κατανόηση και συνεργασία των λαών και ενστερνίζονται τα ανθρωπιστικά και δημοκρατικά ιδεώδη.	Οι μαθητές: • Αξιοποιούν προηγούμενες γνώσεις τους για να συγκρίνουν χάρτες, να αναλύσουν στοιχεία και να ανακαλύψουν σχέσεις. • Χρησιμοποιούν και αξιοποιούν πίνακες και διαγράμματα και συγκρίνουν τα δεδομένα τους με αντίστοιχα της Ελλάδας • Χωρίζονται σε ομάδες και σχεδιάζουν θεματικούς χάρτες της ηπείρου. • Αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν την "ταυτότητα" της ηπείρου με στοιχεία που επιλέγουν οι ίδιοι ως πιο σημαντικά. • Κάνουν υποθετικά ταξίδια σε χώρες ή πόλεις και περιγράφουν κλίμα, ρούχα, κτίρια, πολιτιστικό περιβάλλον, και αξιοθέατα (εκμετάλλευση βιβλιογραφικών πηγών). • Κάνουν υποθετικά ταξίδια σε πολυεθνικά πλωτά ποτάμια και περιγράφουν τη διαδρομή. • Φτιάχνουν παζλ με τα κράτη της ηπείρου. Τα καλύτερα μένουν στην αίθουσα.
Δ.2. Η Ασία Φυσικό περιβάλλον Οι κάτοικοι και τα κράτη	• Όμοιοι με τους στόχους της υποενότητας Δ.1.	• Ανάλογες με τις δραστηριότητες της υποενότητας Δ.1.
Δ.3. Η Αφρική Φυσικό περιβάλλον Οι κάτοικοι και τα κράτη	• Όμοιοι με τους στόχους της υποενότητας Δ.1.	• Ανάλογες με τις δραστηριότητες της υποενότητας Δ.1.
Δ.4. Η Βόρεια Αμερική Φυσικό περιβάλλον Οι κάτοικοι και τα κράτη	• Όμοιοι με τους στόχους της υποενότητας Δ.1.	• Ανάλογες με τις δραστηριότητες της υποενότητας Δ.1.

Δ.5. Η Νότια Αμερική Φυσικό περιβάλλον Οι κάτοικοι και τα κράτη	• Όμοιοι με τους στόχους της υποενότητας Δ.1.	• Ανάλογες με τις δραστηριότητες της υποενότητας Δ.1.
Δ.6. Η Ωκεανία Φυσικό περιβάλλον Οι κάτοικοι και τα κράτη	• Όμοιοι με τους στόχους της υποενότητας Δ.1.	• Ανάλογες με τις δραστηριότητες της υποενότητας Δ.1.
Δ.7. Οι πόλοι της Γης	• Διακρίνουν τις βασικές διαφορές φυσικού περιβάλλοντος μεταξύ του Βόρειου και του Νότιου Πόλου (θαλάσσια έκταση στο βορρά, μεγάλη ήπειρος στο νότο). • Πληροφορούνται για τις μορφές τις χλωρίδας και της πανίδας των πολικών περιοχών και ευαισθητοποιούνται ως προς ιδιαίτερα λεπτές οικολογικές σχέσεις οι οποίες χαρακτηρίζουν αυτές τις περιοχές.	• Συγκρίνουν χάρτες και άλλα δεδομένα και διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ των δύο πολικών περιοχών. • Συγκεντρώνουν πληροφορίες για τα είδη φυτών που επιβιώνουν στις πολικές περιοχές. • Συγκεντρώνουν και επεξεργάζονται πληροφορίες για την ιδιόμορφη πανίδα των πολικών περιοχών και για τα είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο εξαφάνισης. • Αναλαμβάνουν εργασίες για τις προσπάθειες εξερεύνησης και χαρτογράφησης των πολικών περιοχών.

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΜΕΓΑΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ

Γενικοί στόχοι :
Οι μαθητές :

- Επεξεργάζονται πληροφορίες για τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα, όπως είναι ο υπερπληθυσμός, ο υποσιτισμός η ρύπανση του περιβάλλοντος κ.α.
- Κατανοούν ότι τα προβλήματα αυτά αφορούν όλους τους λαούς της γης και ότι μπορούν να λυθούν με συλλογικές προσπάθειες, κατανόηση των διεθνών προβλημάτων, ειρήνη και συνεργασία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Ε1. : Φτώχεια και πείνα στον κόσμο	Οι μαθητές να : • Επεξεργάζονται πληροφορίες για τη φτώχεια και αθλιότητα που επικρατεί σε πολλά μέρη του κόσμου και να συνειδητοποιούν ότι αυτό οφείλεται σε πολλές αιτίες (φυσικό περιβάλλον, άνιση κατανομή αγαθών κ.ά.). • Κατανοούν ότι τα προβλήματα αυτά αφορούν όλους τους λαούς της Γης. • Προβληματίζονται για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αντιμετωπιστούν. • Αισθάνονται αλληλεγγύη απέναντι στους ανθρώπους που υποφέρουν ανεξάρτητα από φυλή και εθνότητα και αποκτούν διάθεση να τους συμπαρασταθούν και να τους βοηθήσουν.	Οι μαθητές : • Παρατηρούν φωτογραφίες και διαβάζουν κείμενα του τύπου ή επίσημων οργανισμών (π.χ. ΟΗΕ) για κρίσεις πείνας και επιδημίες σε διάφορα μέρη του κόσμου. Συγκρίνουν τις συνθήκες που περιγράφουν αυτές οι πληροφορίες με τις συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και στην Αμερική. • Προβληματίζονται για τις αιτίες αυτών των φαινομένων. • Ενθαρρύνονται να έλθουν σε επαφή με οργανώσεις που συμμετέχουν σε προγράμματα αλληλοβοήθειας για τους λαούς που υποφέρουν και να εξετάσουν τον πιθανό τρόπο συμμετοχής τους στην κοινή προσπάθεια.

E_2 : Η ρύπανση του περιβάλλοντος	• Αναλύουν στα πλαίσια των δυνατοτήτων τους τις αιτίες της ρύπανσης του περιβάλλοντος (αέρας, νερό, έδαφος). • Προβληματίζονται για τις συνέπειες της παράλογης εκμετάλλευσης του φυσικού περιβάλλοντος. • Αποκτούν τη διάθεση και τη θέληση, ως άτομα και ως μέλη της κοινωνίας να συνεισφέρουν στην προστασία του.	• Επεξεργάζονται και συζητούν κείμενα και φωτογραφίες από δημοσιεύσεις σε περιοδικά, εφημερίδες και άλλα ειδικά έντυπα που αφορούν θέματα που είναι στην επικαιρότητα και έχουν σχέση με τη διαχείριση των πόρων του πλανήτη μας.

Η ισχύς της απόφασης αυτής αρχίζει από το σχολ. έτος 2000 - 2001.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 8 Μαρτίου 2000

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Δ. ΑΡΣΕΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ